

ESSAY:

LSD-JOURNAL 1962

AF MALENE RAVN

"Jeg glider væk ustandselig, det er, som om jeg skulle dø"

I 1960-1973 blev omkring 400 ambulante og indlagte psykiatriske patienter behandlet med høje doser LSD og psilocybin på Frederiksberg Hospital. De ugentlige behandlinger foregik under stærkt kritisable forhold og havde eksperimentel karakter. Man håbede i en eller anden grad, at de bevidsthedsudvidende stoffer ville helbrede patienternes sind, at alt ville samle sig som et puslespil, der lægger sig selv, og fjerne neuroser, stammen, transvestitisme og andre af datidens diagnoser.

De retssager, der siden blev ført mod lægerne og Sundhedsstyrelsen, faldt ud til lægernes fordel. Det, der er blevet kaldt LSD-skandalen, blev afdækket af journalisten Alex Frank Larsen fra Dagbladet Information i 1980'erne, og Folketinget vedtog en særlov, der gav patienterne mulighed for at søge erstatning. Mange patienter og deres pårørende led og lider stadig under eftervirkningerne af LSD-behandlingen. Forfatteren Aage Dons skildrede på baggrund af egne oplevelser et grelt behandlingsforløb i romanen "Brænde til mit bål" i 1965, og Jytte Krogh, som også var LSD-patient, udgav sin roman "Glasdukker" i 1986. Begge romaner er værd at læse.

I 2023 udkom min roman "Den virkelige verden", som er en skildring af, hvad patienterne gennemgik, og en skønlitterær udforskning af patienter og lægers involvering i behandlinger og i hinanden. Jeg ville gerne skrive mig forbi den etablerede fremstilling af LSD-lægerne som skurke og ind i en mere nuanceret undersøgelse af magt og af, hvad lægernes gerninger også gjorde ved dem selv. I min research arbejdede jeg blandt andet med læge Ketty Kjærbye Kristensens private arkiv, som hendes arvinger gav mig adgang til. I arkivet var en mængde patientjournaler, som gav mig indblik i patienternes oplevelser i LSD-kælderen på Frederiksberg Hospital og i det sprog, sygeplejersker og læger brugte om patienterne og behandlingen.

Det følgende er bearbejdede brudstykker fra en autentisk patientjournal ført af sygeplejersker og lægen K. Jeg har måttet forkorte kraftigt i teksten, og derfor giver den ikke et fuldstændigt indtryk af behandlingsforløbet. Jeg har fjernet personlige oplysninger og fortællinger om patienten og patientens familie, og jeg har redigeret teksten for at gøre den mere flydende at læse. Selvom teksten altså er så bearbejdet, at den næsten må siges at være fiktiv, fortæller den så direkte som muligt om en patients LSD-oplevelser og om, hvordan hun blev mødt og forstået.

Patienten i journalen er 19 år gammel ved første indlæggelse i 1962. Hun er indlagt på Frederiksberg Hospital, psykiatrisk afdeling, i 5 måneder og får 16 LSD-behandlinger for diagnosen angstneurose. Hun skønnes bedret og udskrives, men kommer snart tilbage i LSD- og psilocybinbehandling ad tre omgange. Hun får i alt 29 behandlinger i perioden 1962-1963.

JOURNAL

1. behandling, 50 gamma [*mikrogram*] LSD

Patienten virkede slet ikke nervøs, var smilende og venlig.

Har ikke talt ret meget med patienten. Ustandselig afbrydelser, medpatient kom 1/2 time for sent osv.

Kl. 9.35, 30 gamma LSD. Dr. K hos patient.

Derefter god virkning, et par små opkastninger, kvælningss fornemmelser, krops- og synsforstyrrelser, ser mange farver, mange [*utydelig tekst*] i mit ansigt, har set en mindetavle i et hus, i en bestemt gade, faldne soldater 1945. Har mange oplevelser, intet med virkeligheden at gøre, "jeg ler bare, jeg ved ikke hvorfor", patienten helt beruset, har ingen kontrol over sin krop, dingler rundt, synes, det er så "sjovt".

Kl. 12.15 50 mg prozil [*prozil eller hypnofen skal hjælpe patienten ud af behandlingen*]

Kl. 14: endnu uvirkelighedsfølelse, hænderne, tankerne flyver, billeder, men også et punkt, hvor hun ikke kunne komme videre. "Helt fantastisk dette her".

2. behandling

12/1 1962, 100 gamma LSD

God virkning af stoffet, oplevelser og indtryk, men tågede og uklare, og angst. Patient bryder ud i heftig gråd, højlydt, påtrængende, barnlig, holder et lommetørklæde for munden, kalder på "mor", "jeg ved ikke, hvorfor jeg græder". Der har været legemsforstyrrelse, "jeg har ingen hoved", "jeg har ingen hals, det er uhyggeligt", "der er nogen, som vil kvæle mig", tager sig på halsen, føler på sin tunge med alle fem fingre, "den er dobbelt så tyk", "min arm er stiv og død", hele tiden fornemmelse af "nu får jeg et anfald".

4. behandling

26/1 1962, 80 gamma LSD

Patienten har reageret kraftigt, mange kvælningss fornemmelser, angst og opkastninger, kaster sig rundt i sengen, knuger sig fast i mig. Umiddelbart efter anfaldene tager patienten sig til hovedet, "åh mit hoved, det gør så ondt, nu sprænges det", skriger højt hver gang. Der er kun få minutter mellem anfaldene, patienten faldt om på gulvet, stod ved siden af hende, men hun var for tung.

Der er meget kropsforstyrrelse, skævhed, følelsesløs, "der mangler et stykke", "pinagtigt, noget bliver flået ud af mig og nyt sat ind", "det er en grufuld fornemmelse, går den aldrig væk igen, bliver jeg mig selv nogensinde?"

Er blevet afbrudt kl. 12 med 50 mg prozil, som hun kastede op, fik derefter 50 mg, kastede igen op. Patient er nu rystende angst og forpint, kan "ikke få vejret". Tilkalder dr. K. Der gives hypnofen. Øjeblikkelig virkning, har et rigtig latteranfald, falder til ro, er afklaret, men meget træt, kl. 14.

8. behandling

3/3 1962, 50 gamma LSD

Har virket depressiv, stille, træt. Først kl. 14, lige før hun skal sendes på afdelingen, bryder hun sammen i stille gråd. Lover at tale med hende imellem behandlingerne.

K

9. behandling

9/3 1962, 70 gamma LSD

Kraftigere virkning på forhøjet dosis, de sædvanlige opkastninger. "Jeg kan ikke føle mine hænder, min krop er skæv, kan ikke få luft".

Tror, hun spiller komedie i dag, er lidt skabagtig. Jamrer og klager sig mere bevidst end vanlig. Ligger og bruger mund og brokker sig, mumler, som taler hun til nogen bestemt. Kommer ud på gangen, hele tiden er der uro om hende, skramler med stolen.

Vil forsøge at stige med dosis samt give ritalin 20 mg.

K

10. behandling

17/3 1962, 90 gamma LSD, 20 mg ritalin [*skal forstærke LSD-effekten*]

Reagerer kraftig på ritalinet, ser ud, som hun er bange for mig, taler til patienten, for at hun skal genkende stemmen, virker efter hensigten, klamrer sig fast med lukkede øjne meget længe, vil ikke slippe mig igen. Patienten har set noget uhyggeligt, spørger forsigtig hvad, men får intet at vide. Hun var rigtig angst, hver gang hun så på mig i begyndelsen, senere var der andre ting, der var stærkere, mest seksuelle følelser, meget voldsomme, vil egentlig gerne tale om det, men skriger meget højt hele tiden, kun i korte pauser mellem turene kommer et brudstykke af en sætning: "Nej, lad mig være", "flår mig i tusind stykker", "der mangler noget." Har skreget meget højt hele tiden.

Falder helt til ro, er meget træt og svimmel, patienten er usikker på benene, er nødt til at være to til at støtte patienten til afdelingen. Har det ellers godt, er ikke deprimeret, synes, hun har fået større udbytte af behandlingen i dag end alle de andre gange.

12. behandling

30/3 1962, 90 gamma LSD, 20 mg ritalin

Meget kraftig reaktion, dødsangst, angst for at blive "unormal i hovedet," skriger højt. Kvælningsfølelser, seksuelle følelser, patienten er lige på grænsen til en rigtig afreaktion, farer rundt ude på gangen, hopper vildt, kaster sig ned på gulvet, smider rundt med hovedpuden, "jeg dør nu", "hvad sker der", plager uafbrudt for at blive afbrudt.

2 ml hypnofen

Patienten kan ikke falde til ro, får 50 mg prozil kl. 12.30.

Bliver ved at plage, må være bestemt mod patienten, får ikke flere sprøjter.

Bliver råbende og skrigende, så snart jeg forlader rummet.

Kl. 14: Føler det hele så håbløst, "aldrig virket så slemt som i dag", virker afspændt, træt, hærget. Samme dosis næste gang.

K

3/4 1962 Samtale på afdelingen

Så slemt som sidst har det aldrig virket før. "Jeg havde ellers lovet mig selv, at jeg aldrig mere gik derned."

K

17/4 1962 Samtale på afdelingen

Er rastløs, spændt, kan ikke finde sig selv. Ligesom hun ikke hører til nogen steder, kan intet overskue. Jeg forklarer hende, at sådan skal behandlingen virke, sådan virker den på alle, også raske forsøgspersoner, at hun er på vej væk fra gamle vaner og livsmønstre og endnu ikke har fundet nye, at hun må tage hver dag for sig. Måneder efter behandlingen vil hun opleve, at pludselig er der noget, der glider på plads.

K

15. behandling

18/4 1962, 130 gamma LSD, 30 mg ritalin, 30 gamma LSD

Tomhed, død indvendig, kaos taget sidste tillid, knude indvendig, græder voldsomt.

K

16. behandling

27/4 1962, 130 gamma LSD

Hurtig og kraftig virkning af stoffet, er lige ved at eksplodere, skælder ud og er urolig.

30 mg ritalin kl. ca. 10.

Siger intet mere, arbejder hele tiden, men vil gerne, man er hos hende. Prøver forsigtig, hvad det er, der foregår, "det er mig selv", "jeg har kun mig selv nu", "i dag har jeg gjort helt op, et afsnit er færdig i mit liv, det er underligt at skulle begynde hel forfra uden grund at bygge på", "set mig selv, som jeg er."

Kl. 12. 2 ml hypnofen

Patienten er meget træt, sidder helt stille, store tårer i øjnene, "jeg vil så gerne tale rigtig ud, men jeg kan ikke."

30/4 1962 Samtale på afdelingen

Det er som at se en anden pige, så velplejet er hun, og så rolig og afbalanceret virker hun. Hun er begyndt at bruge pudder, læbestift osv. Siger, at hun kom til en afklaring under sidste behandling, men let var det ikke og bliver det ikke, føler sig alene, lidt ængstelig for fremtiden.

K

1/6 1962 Status: 16 behandlinger. Skønnes bedret.

K

*

Genindlæggelse 3/7 1962

7/7 1962 Samtale: Konfronterer hende med moderens oplysninger, hun er først forurettet som et barn, derefter grædende - meget barnligt appellerende.
K

13/7 1962 Patienten har fået en omgang af overlægen, græd, men faldt til ro.
K

20. behandling

4/8 1962, 120 gamma LSD

Patienten er nervøs, har hjertebanken.

30 mg ritalin, derefter er patienten som vanlig trøstsøgende og krævende, til tider højroset og tuder, "er der ikke nogen mere, der vil hjælpe mig, har alle svigtet mig helt."

Patienten bliver rigtig hysterisk, da hun skal på afdelingen, går med modstræbende.

7/8 1962 Samtale på afdelingen

Mere rolig, fattet, begyndt at søge plads. Aftaler udskrivning med tabletter.

K

*

4/1 1963

Møder til behandling i morgen, skal denne gang behandles som et voksent menneske, dvs. hun skal lære at gennemleve behandlingen på egen hånd.

K

21. behandling

12/1 1963, 120 gamma LSD

Patienten genoptaget behandling efter pause og begynder at reagere på samme facon som sidst, vil klamre sig fast, armen om hals og skuldre. Jeg forklarer, at vi benytter en anden metode, er bestemt, men hun forsøger ustandselig at glide ind i den gamle reaktion, vil trøstes og pylres om, helst ude på gangen, vil ikke være alene eller ligge, vil nu have, dr. K skal komme. Jeg nægter at ringe.

30 mg ritalin, begynder at snakke løs om alt det, man kender.

22. behandling

19/1 1963, 9 mg psilocybin

Patienten ved ikke, det er psilocybin, begynder på sin sædvanlige LSD-facon, men falder ud af rollen og spørger "Hvad det her er for noget?" (spørg dr. K).

24. behandling

16/2 1963, 12 mg psilocybin

Stoffet virker hurtigt, "jeg tror aldrig, jeg har været så bange," kryber sammen i sengen, derefter ud på gangen osv.

*

13/9 1963. Patienten møder til behandling indstillet på at forsøge at slappe af, fordybe sig i oplevelsen som de "voksne" patienter, i stedet for at lade det hele fuse af i angst, appelleren og motorisk uro.

Dosis: 80 gamma LSD + 3 mg psilocybin i blanding (sig til patienten, det er LSD) – suppleret med 30 mg ritalin – 10 mg valium.

K

26. behandling

Flink og smilende ved ankomsten.

Kl. 20 Patienten ligger bortgemt. Smågrædende, "det hele kommer væltende."

Appellerende, motorisk urolig og anspændt.

K

28. behandling

25/10 1963, 80 gamma LSD + 6 mg psilocybin, 40 mg ritalin, 10 mg valium

"jeg glider væk ustandselig, det er, som om jeg skulle dø."

29. behandling

8/11 1963, 80 gamma LSD + 6 mg psilocybin + 10 mg valium, 40 mg ritalin

"Det er frygteligt at skulle sige det, men jeg er træt af livet, jeg ved godt, jeg har alle betingelser for at være glad, hvorfor er jeg det så ikke?"

December 1963 Status (overlægen): Uforandret.

K

Som Malene Ravn fortæller i sit essay, var det journalist Alex Frank Larsen, som oprindeligt afdækkede behandlingen af patienter, som var blevet givet LSD i medicinsk sammenhæng. For det modtog han i 1986 Cavling-prisen. I næste nummer af STOF kan du læse en artikel skrevet af Alex Frank Larsen, hvori han fortæller om sine fund.

Malene Ravn er forfatter og har udgivet fem romaner på forlaget Gyldendal. Hendes seneste roman "Den virkelige verden" er inspireret af LSD-forsøgene på Frederiksberg Hospital i 1960'erne. Hun har desuden skrevet manuskript til dramadokumentaren "Det sindssyge eksperiment" på TV 2 om samme emne.

